

Oragarre

Aurkibidea

Udalerria: Oragarre

Sarrera

Nafarroa Behereko udalerria da eta Amikuze eskualdean dago kokaturik. Honako udalerrri hauek ditu mugakide: Bardoze (Lapurdi) eta Bidaxune iparraldean; Arrueta-Sarrikota ekialdean; Bastida, Aiherra eta Izturitze mendebaldean; Amorotze-Zokotze hego-ekialdean; Donamartiri hego-mendebaldean; eta Mehaine hegoaldean. (Argazkia Gaizka Irozena, [Argiatik](#) hartua)

- **Biztanleak:** 483
- **Euskaldunak:** %19,49

Ahotsak.eus-eko datu orokorrak

- Hizlariak: **1**
- Zintak: **1**
- Pasarteak: **23**
- Transkribatutakoak: **0**
- Audioak: **0**
- Bideoak: **23**

Proiektuak

- Euskal kultur erakundearen artxiboak

Hizlariak

Gérard Zabarotz (1920-2013)

Gérard Zabarotz 1920ko ekainaren 10ean sortu zen Oragarreko Jelosea etxean, hamaika haurridetarik zaharrena. 1947an ezkondu zen eta hiru seme ukan zituzten. Bere bizi guzian zurgina, segalaria eta orga eta errota egilea izan da. Bere lan tresna guziak etxeko tailerrean eduki izan ditu.

Pasarteak gaika

Herri honetan landu eta transkribatu diren pasarteak, gaika antolatuta.

Transkripziorik gabeko pasarteak

Ondorengo pasarteak gaika landuta eta kodifikatuta daude, baina oraindik transkribatu gabe.

1. Haurtzaroa Oraharren 1920. hamarkadan (ORG-001/001)

Gérard bizi den etxean sortu da. Eskolara abiatu zen 5 urte zituela eta egunero etxera etortzen ziren bazkaltzera. Larunbatetan, etxeratekoan, ogia eta komisioneak ekartzen zituzten herriko plazan kokatua zen epizeriatik. Epizeria hunek lau astoen bidez auzoetan pasatzen zen bere produktuen saltzeko etxez etxe.

2. Eskolak Oraharren 1920. hamarkadan (ORG-001/002)

Hiru eskola baziren, Zelai, Uhane eta Bartako auzoan. Bat mutikoen eskola 65 haurrekin, bestea neskeena eta hirugarrena neska-mutilak nahas-mahas.

3. Mistotasuna ala ez: gertakari bat (ORG-001/003)

Gazteek 16 eta 20 urte artean zutela, herriko auzapezak ibilaldi bat eskaini zien herriko gazteriarri : bi autobus bete ziren. Erretorak sudurra sartu eta, neskak autobus batean, mutilak bestean, ezarri zituen. Gazteak asaldatuak ziren eginmolde hortaz eta Elizaren jarreraz.

4. Katixima Oragarren (ORG-001/004)

Gérard-ek katixima frantsesez segitu du serorekin. Bestalde, Oraharren apezak edo andere serorak zuten katixima emaiten. Garai hartako apeza Sabarots bat zen.

5. Mutil laborantxan (ORG-001/005)

Orotara 11 haurride ziren, anai bat 6-7 hilabete zendu zen, beraz bizirik 6 anai eta 4 arreba. Hiru urtez mutil egon zen Gérard, 15 urte arte, auzapezaren etxean, funtsean sei anaiak hor egon dira, jabeek ez baitzuten haurrik.

6. Etxetiarrak Oraharren 1930. hamarkadan (ORG-001/006)

Ainitz etxetiar bazen Oraharren, Gérard Sabarots-ek izendatzen ditu. Oroit da nagusi guti zela.

7. Zurgin eta segalari : hastapenak (ORG-001/007)

3 urtez mutil egon ondoan, Gérard Sabarots hasiko da bere zinezko lanbidean, segalari lanean, 17 urte bete eta. Lehenik Oraharreko nagusi baten etxean, bapurraz kurritzen zen sega-tresnarekin. Ikasi du besteeri so eginez eta arizanez. Esplikatzen dauku nola behar den artoski sega lama zaindu, xorroxtu, xuxen joan-arazi.

8. Segerian : zuraren prestatze eta segatze (ORG-001/008)

Segatu aitzin, zura behar zen prestatu, garbitu, xuxen ezarri sega-tresnan. Enborraren neurriaren araberako taulak segatzen ziren eta baztertzen gapirioak, zurabeak edo beste egiteko. Gérard-ek arto idortegiak ere egiten zituen.

9. Enborraren laukitzea edo karratzea (ORG-001/009)

Arbola aurtiki eta, enborra karratua edo laukitua zen aizkoraz, arintzeko. Gero garraiatua zen idi pare batekin.

10. Segalaria arbola aurtikitzen (ORG-001/010)

Gérard arbol aurtikitzen arizan da, bakarrik, arriskuak hartuz, trontza-zerra aitzin, trenka segaz eta berdin trontzarekin. Aitarekin aurtiki behar zituen arbolak markatzen zituen.

11. Ilargiaren eragina arbola aurtikitzean (ORG-001/011)

Zura ez dadin "mugi" eta gogorra egon dadin, arbola beherapenean aurtikia da. Suko egurra ere, beherapenean moztua baldinbada eta ongi idortua, ongi erretzen da.

12. Zuraren idortzea (ORG-001/012)

Biziki garrantzitsua da zura idortzera uztea. Erori eta berehala, lekuan berean pausatzera utzi behar da. Segatu ondoan, berriz idortzera emaiten da.

13. Segalariak erabili zuhaitz motak (ORG-001/013)

Gehienik haritza eta gaiztaina erabiltzen zen gehienik bainan ere besteak beste zuharra (zumarra) uztaien egiteko, lizarra belar mozteko edo peiteko tresnen bielentzat.

14. Zuraren segatzea eta sega motak (ORG-001/014)

Gérard Sabarots-ek zehazki esplikatzeko du nola segatzen zuten, sega mota desberdinak erabiliz. Lehenik, sega zirkularia, izigarriko arramantza edo soina egiten zuena. Gero, bigarren sega mota : sega alemana (scie à rubans). Eta zura luzeegi baldin bazen, "scie à violon" izeneko erabiltzen zuten, zura soka tintatu batez aitzinetik markatua zelarik. Soka hau Gérard-ek berak prestatzen zuten artilea baliatuz : lastoa erretzen zuten eta beltz horrekin artilea beltzatzten. Orain, soka horiek tinta urdin bat daukate. Gapirioentzat, sega handiak erabiltzen ziren, beste lan batzuentzat aldiz ttipiakoak.

15. Bezeroak (ORG-001/015)

Gérard-ek harreman zuzena zuten bezeroekin. Bezeroak edo klienteak euskalde guzietarik heldu ziren : izendatzen ditu, erranez nungoak ziren.

16. Baporezko sistema sega ibilarazteko (ORG-001/016)

Bere gain hasi aitzin, Gérard Monjolosen egon zen langile segeria baten baporezko makinaren beroazten, alabaina garai hartan bapore sistemak baitzuen sega ibilarazten. Bost bapur mota ezagutu ditu. Pertsona bat behar zen geldi-geldia tresnaren aitzinean : lehenik egurra ezarri, urez bete, sua beti azkar atxiki, hots kurriarazi eta entretenitu.

17. Udako lana : ogi joitea (ORG-001/017)

Ogi joiteko mekanikarekin ibiltzen zen Gérard, uda partean. Goizean goizik hasirik, laguntza frango bildurik, bakoitzak eginbide bat zaukela. Xeheki kondatzen dauku nola iragaiten zen eguna eta lana. Hastapen batean, joiteko tresnak baporearekin funtzionatzen zuten, ondotik "moissonneuse-batteuse" delakoarekin aritu da Gérard.

18. Baporezko sistemaren desagertzea (ORG-001/018)

1939-1945ko gerlatik landa, laster desagertu da bapurra sistema.

19. Tailu gider eta arrastelu egile (ORG-001/019)

Segalaritza lanetik kanpo, eskulan berezi batean trebatu da Gérard : tailu gider eta arrastelu egiten, jadanik aitatxik praktikatu eskulana. Tailu giderrontzat urritza erabiltzen zuten, arrastelu zirientzat arkazia gaineratekoa lizarrez zelarik. Kondatzen digu nola, urritzak sasian hautaturik lekuko oihanzainekin tratuak eginez, giderrak labean kixkailtzen zituen (auzoko labeak izendatzen ditu), metan ematen eta larrutzen. Arrasteluak plazan saltzen zituzten, mezzatik landa : klientek ez baitzituzten giderrak nahi bezain zuzenak, molde berri batez landu zituen Gérard-ek, eskuko ziba erabiliz ("toupie" portative").

20. Uztaien egitea : lan berezia (ORG-001/020)

Uztai egitea lan berezia eta fisikoa zen, bi pertsonen presentzia galdegiten zuena : bere andreak Gérard laguntzen zuten. Aska handi batean, dozena bat taula eman, urez bete, berotu. Ondotik, zurak moldatzen ahal ziren. Dena eskuz egiten zen : muinoak, arraioak, zateak. Ondotik, arotzak burdinazten zuten errota. Tresna bereziak erabiltzen zituen : burdin xixela, zur xixela, jorraia, konpaza berezia errotendako. Errotek bazituzten 10 edo 12 arraio, zateak araberakoak ziren.

21. Uztaien egiteko zur motak (ORG-001/021)

Muinoak haritzez ziren, arraioak arkaziaz eta zateak haritzez. Zumarra ere behar zen.

22. Orga eta tunbero egile (ORG-001/022)

Lan zaila baitzen uztaien egitea, hondarrea orgak eta tonberoak egiten zituen Gérard-ek. Trakturrekin erabiltzeko gisan, luzeagoak eta largoagoak egiten zituen.

23. Itzainak eta segeriak (ORG-001/023)

Itzainen beharra zuten zuraren garraiatzeko oihanetik segeriara eta segeriatik etxera. Hortarako zuten aitasek deliberatu segeria bat etxean muntatzea. Gérard Sabarots-ek ezagutu dituen beste segeriak izendatzen ditu.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2024-04-08

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com